

القواعد الأربعة

DÖRT KAİDE

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

MÜŞRİKLER ALLAH'IN RUBÛBİYYETİNİ KABUL EDİYORDU; FAKAT BU ONLARI İSLÂM'A SOKMADI.

ANLAMI

Resûlullah'ın savaştığı kâfirlerin Allah Teâlâ'nın yaratıcı, rızık verici ve bütün işleri idare eden olduğunu kabul ettiklerini; fakat bu kabulün onları İslâm'a sokmadığını bilmektir.

İZAH

- Mekke müşrikleri Allah'ın varlığını inkâr etmiyorlardı. Onlar gökleri ve yeri Allah'ın yarattığını, rızık O'nun verdiğini ve kâinatı yönetenin Allah olduğunu kabul ediyorlardı. Kur'an onların bu kabulünü birçok ayette açıkça haber vermiştir.
- Fakat bu kabul onları Müslüman yapmadı. Çünkü tevhid yalnızca "Allah yaratıcıdır" demekten ibaret değildir. Tevhid; Allah'ı yaratmada, rızık vermede ve yönetmede tek kabul etmekle birlikte, ibadette de yalnız O'nu birlemeyi gerektirir.
- Müşriklerin temel hatası, Allah'ın rubûbiyyetini reddetmeleri değil; ibadeti Allah'a tahsis etmemeleriydi. Allah'a dua ediyor, fakat bunun yanında başka varlıklara da yöneliyorlardı. Allah'a inanıyor, fakat bazı ibadetlerini putlara ve kendilerini Allah'a yaklaştıracığını düşündükleri varlıklara tahsis ediyorlardı.
- Rubûbiyyeti kabul etmek, ulûhiyyet tevhidini gerektirir. "Beni Allah yarattı, bana Allah rızık veriyor" diyen kulun, "Öyleyse yalnız O'na ibadet ederim" demesi gerekir.
- Lâ ilâhe illallah*, Allah'tan başka ibadete hak kazanan bütün varlıkları reddetmeyi ve ibadeti yalnız Allah'a tahsis etmeyi ifade eder.
- Bu kaidenin bize verdiği temel ders şudur: Allah'ı Rab olarak tanımak, O'nu tek ilah olarak kabul etmeyi ve bütün ibadeti yalnız O'na yapmayı gerektirir. Tevhid ancak kulun inancında, duasında ve ibadetinde Allah'ı birlemesiyle gerçekleşir.

1. DELİL

"De ki: Size gökten ve yerden kim rızık veriyor? İştimize ve görmeye kim sahip bulunuyor? Ölüden diriyi, diriden ölüyü kim çıkarıyor? İşleri kim yönetiyor? 'Allah' diyecekler."

(Yûnus, 10/31)

2. DELİL

"Andolsun, onlara:
'Gökleri ve yeri kim yarattı?'
diye sorsan mutlaka
'Allah' derler."

(Lokmân, 31/25)

MÜŞRİKLER, YÖNELDİKLERİ VARLIKLARI ALLAH'A YAKINLAŞMA VE ŞEFAAT VASITASI EDİNİYORLARDI.

ANLAMI

Müşrikler şöyle diyorlardı:

“Biz onlara ancak Allah’a yakınlaşmak ve şefaathlerini elde etmek için dua ediyor ve yöneliyoruz.”

İZAH

Müşriklerin şirki, Allah’ın varlığını inkâr etmekten ibaret değildi. Onlar Allah’ın yaratıcı ve yüce Rab olduğunu kabul ediyor; fakat Allah’a yaklaşmak için bazı varlıkları aracı ve şefaathçi ediniyorlardı.

Onlar putlara, salih kabul ettikleri kimselere ve başka varlıklara yönelirken, bunların Allah’tan tamamen bağımsız olduklarını söylemiyorlardı. Aksine: “Bunlar bizi Allah’a yaklaştırır, Allah katında bize şefaath eder.” diyerek yaptıklarını meşrulaştırmaya çalışıyorlardı.

Kur’an onların bu gerekçesini kabul etmemiştir. Çünkü dua ibadettir ve ibadet yalnız Allah’ın hakkıdır. Bir kimse Allah’a yaklaşmak maksadıyla bile olsa duasını Allah’tan başkasına yöneltirse, güzel bir niyet ibadetteki bu yanlışlığı meşru hâle getirmez.

Şefaath de bütünüyle Allah’ın mülkündedir. Hiçbir peygamber, melek veya salih kul Allah’ın izni olmadan şefaath edemez. Bu nedenle şefaath Allah’tan istenir; Allah’ın izin vereceği kimselerin şefaathi ise ancak O’nun izniyle gerçekleşir.

Allah’a yakınlaşmanın meşru yolu; tevhid, iman, dua, namaz, zikir, salih amel ve Allah’ın meşru kıldığı vesilelerdir. Allah’ın meşru kılmadığı araçlar edinerek ibadeti yaratılmışlara yöneltmek tevhidin esasına aykırıdır.

Bu kaidenin temel dersi şudur: Allah’a yakınlaşmak için ibadette Allah ile kul arasına araçlar konulmaz. Dua yalnız Allah’a edilir, yardım yalnız O’ndan istenir ve şefaathin tamamının Allah’a ait olduğuna iman edilir.

1. DELİL

“Biz onlara ancak bizi Allah’a daha çok yaklaştıranlar diye ibadet ediyoruz.”

(ez-Zümer, 39/3)

2. DELİL

“Onlar Allah’ı bırakıp kendilerine ne zarar ne de fayda verebilecek şeylere ibadet ediyor ve: “Bunlar Allah katında bizim şefaathçilerimizdir.” diyorlar.”

(Yûnus, 10/18)

PEYGAMBER ﷺ, FARKLI VARLIKLARA İBADET EDEN MÜŞRİKLER ARASINDA AYRIM YAPMAMIŞTIR.

ANLAMI

Peygamber ﷺ, ibadetleri farklı olan insanlarla karşılaştı. Onlardan kimi meleklerle, kimi peygamberlere ve salihlere, kimi ağaçlara ve taşlara, kimi de güneşe ve aya ibadet ediyordu. Resûlullah ﷺ şirk konusunda bunların arasında ayrım yapmadı.

İZAH

- Müşriklerin ibadet ettikleri varlıkların hepsi aynı değildi. Kimi putlara ve taşlara, kimi ağaçlara, kimi güneşe ve aya, kimi meleklerle, kimi de peygamberlere ve salih kimselere yöneliyordu. Fakat ibadet edilen varlığın farklı olması, yapılan fiilin hükmünü değiştirmiyordu.
- Çünkü tevhidde asıl ölçü, kime ibadet edildiğidir. Dua, kurban, adak, tevekkül, istiğâse ve benzeri ibadetler Allah'ın hakkıdır. Bunlardan herhangi birini Allah'tan başkasına yöneltmek, yöneltilen varlık ne kadar değerli görülürse görülsün, ibadette Allah'a ortak koşmaktır.
- Salihleri sevmek ile onlara ibadet etmek birbirinden ayrılmalıdır. Peygamberler ve salih kullar sevilir, örnek alınır ve hakları korunur; fakat onlara dua edilmez, onlardan gaybî yardım istenmez ve Allah'a mahsus ibadetlerden hiçbir şey onlara yöneltilmez.
- Aynı şekilde bir kimsenin "Ben puta değil, salih bir kula yöneliyorum." demesi yapılan ibadeti meşru hâle getirmez. Çünkü mesele taşın, ağacın veya kişinin kendisi değil; Allah'a ait bir ibadetin yaratılmışlardan birine yöneltilmesidir.
- Resûlullah ﷺ tevhid davetinde bu temel ölçüyü ortaya koymuştur. İnsanları, ibadet ettikleri varlıkların çeşitlerine göre farklı tevhidlere çağırmamış; hepsini Allah'tan başka ibadete layık hiçbir ilah bulunmadığına iman etmeye çağırmıştır.
- Bu kaidenin temel dersi şudur: İbadet yalnız Allah'ın hakkıdır. İbadet edilen varlığın put, melek, peygamber, salih kimse, ağaç, taş, güneş veya ay olması şirkin aslını değiştirmez. Tevhid, bütün ibadetleri yalnız Allah'a tahsis etmektir.

1. DELİL

"Güneşe de aya da secde etmeyin."
Eğer yalnız Allah'a ibadet ediyorsanız, onları yaratan Allah'a secde edin."

(Fussilet, 41/37)

2. DELİL

"Onların yalvardıkları kimseler, hangisi daha yakın olacak diye Rablerine vesile ararlar; O'nun rahmetini umar ve azabından korkarlar."

(el-İsrâ, 17/57)

MÜELLİF, KENDİ ZAMANINDAKİ ŞİRKİN ÖNCEKİ MÜŞRİKLERİN ŞİRKİNDEN DAHA AĞIR OLDUĞUNU AÇIKLAR.

ANLAMI

Önceki müşrikler bolluk ve rahatlık zamanında şirk koşuyor, şiddet ve sıkıntı anında ise dini Allah'a hâlis kılarak yalnız O'na yöneliyorlardı. Müellif, kendi zamanında gördüğü müşriklerin ise hem rahatlıkta hem de sıkıntıda şirk üzere kaldıklarını belirtir.

İZAH

Bu kaide, Kur'an'ın önceki müşrikler hakkında bildirdiği önemli bir gerçeğe dikkat çeker. Onlar bolluk ve güven içinde olduklarında Allah'a ortak koşuyor, çeşitli varlıklara yöneliyorlardı. Fakat ölüm korkusu ve çaresizlik gibi ağır bir sıkıntıyla karşılaştıklarında, yöneldikleri varlıkları unutup duayı yalnız Allah'a hâlis kılıyorlardı.

Kur'an özellikle denizde fırtınaya yakalanan müşriklerin durumunu örnek verir. Dalgalar onları kuşattığında putlarının ve araçlarının kendilerini kurtaramayacağını anlıyor, yalnız Allah'a yalvarıyorlardı. Allah onları kurtarıp karaya çıkardığında ise bir kısmı yeniden eski şirklerine dönüyordu.

Müellif bu durumu kendi döneminde gördüğü şirket uygulamalarıyla karşılaştırır. Ona göre bazı kimseler yalnız rahatlık zamanında değil, musibet ve çaresizlik anında da Allah'tan başkasına yöneliyor, ölümlerden, kabirlerden veya kendilerine güç nispet ettikleri kimselerden medet bekliyorlardı. Bu sebeple onların şirkinin daha sürekli ve daha ağır olduğunu ifade eder.

Tevhid ise yalnız rahatlık zamanının inancı değildir. Mümin bollukta da darlıkta da, sağlıkta da hastalıkta da, güven içinde de korku anında da Rabbine yönelir. Çünkü dua, istiğâse, tevekkül ve yardım talebinin ibadet olan kısmı yalnız Allah'a tahsis edilir.

Kul sıkıntıya düştüğünde kalbinin hakikati daha açık ortaya çıkar. Gerçek tevekkül, sebepler tükendiğinde kalbin yaratılmışlara değil Allah'a bağlanmasıdır. Mümin sebeplere başvurur; fakat kalbini sebeplere bağlamaz. Fayda ve zararın nihai olarak Allah'ın elinde olduğuna iman eder.

Bu kaidenin temel dersi şudur: Tevhid her hâlde korunmalıdır. Bollukta Allah'ı birleyip sıkıntıda Allah'tan başkasına yönelmek tevhidle bağdaşmaz. Müminin duası, tevekkülü ve kulluğu rahatlıkta da sıkıntıda da yalnız Allah'adır.

1. DELİL

"Gemiye bindiklerinde dini yalnız O'na hâlis kılarak Allah'a dua ederler. Allah onları karaya çıkarıp kurtarıncaya bir de bakarsın ki şirk koşarlar."

(el-Ankebût, 29/65)

"Denizde size bir sıkıntı dokunduğunda O'ndan başka yalvardıklarınız kaybolup gider. Fakat sizi kurtarıp karaya çıkardığında yüz çevirirsiniz."

(el-İsrâ, 17/67)

